

## Spasonosno

Ako smo barem dijelom postali iznova svjesni koliko smo „prizemljeni“ u svojem uzvišenom poslanstvu da bude-mo kao vrsta/rod dostojni onoga što je veliki renesansni mislilac Marsilio Ficino nazvao *copula mundi*, pri čemu je naglasak na duhovnoj svezi s Bogom, onda je uistinu paradoksalno da svaki oblik „spasa“ proizlazi iz odnosa s „katastrofičnim“. Znao je to dobro Heidegger kad se utjecao Hölderlinu i njegovu stihu iz himne *Patmos* koji kazuje da ondje gdje raste opasnost prebiva i ono spasonosno. No ako spasonosno znači puko održanje čovjeka u ovim post-historijskim „mračnim vremenima“, bez ikakva dubljeg obrata – duhovnog, spoznajnog, etičkog i političkog – onda je sve unaprijed uzalud. Doduše, riječ „obrat“ nužno ima teologijski prizvuk onoga što pripada teodiceji, odnosno Božjoj providnosti i ljudskom iskupljenju. Ipak, mnogo prije te redukcije spasonosnog na Božji čin milosti, koji čovjek treba zaslužiti svojim preobratom (*metanoia*), za što je najbolji primjer nauk sv. Pavla i njegov osobni „slučaj“, postoji iskonski obrat samog bitka i vremena. O njemu Severino u *Biti nihilizma* kaže sljedeće:

Iako je pravo značenje spasa spas istine – tj. dovršenja ovoga razotkrivanja bitka koje je usmjereno vječnom pojavljivanju istine bitka – svako drugo značenje spasa može se prihvatiti jedino ako je povezano s tim izvornim značenjem. Ako je to istina, onda proglašenje spasa (*kerygma*) može spasiti u ovom iskonskom smislu, što je također istina teologije, osobito danas, kad se shvaća da su nestali uvjeti da se *kerygma* čuje. Ali teologija je također u ovlasti metafizičkog nihilizma;

njezina optužba da je takav glas nemoguć u naše vrijeme utemeljena je u istome vladajućem mišljenju – tj. ništavilu bića – koje samo priječi istinsko slušanje. Jedini zov u povijesti Zapada bio je metafizički zov, u kojemu je sve prolazilo samoćom Zemlje i u kojemu, prema tome, nije bilo nadolazećega i *kerygme* da nam donese spas.<sup>102</sup>

Zašto sve dosadašnje „revolucije“, od one nastanka novoga vijeka do ove posljednje u tehno-znanostima, s nastankom umjetne inteligencije i mogućnošću bio-genetskog stvaranja „života“, ne samo da nisu ono spasonosno nego su možda čak nastavak onog „katastrofičnog“ drugim sredstvima? Odgovor koji slijedi još je manje očekivan, naime zato jer sve one teže spašavanju „čovjeka“, a ne bitka i vremena u otvorenosti i samoći Zemlje. Čovjeka više ne treba spašavati, čak ni od njega samoga. Njegova „suvišnost“ u biološkom ustroju egzistencije ionako se nadomješta različitim tehnikama poboljšanja njegove tjelesne strukture, u rasponu od pred-natalne selekcije do genske terapije. Naposljetku, posve je jasno da produljenje biološke granice ljudskog života, jer neporecivo je da sve duže živimo zbog boljih uvjeta preživljavanja i zaslugom medicine, nije pitanje i smisla života, osobito ako on vene i sahne do posvemašnje agonije tijela. Očuvati vrstu/rod koju nazivamo „čovjekom“ znači ponajprije očuvati cjelinu bitka, polazeći od onog što bijaše prvo i početno, kako za Parmenida i grčku metafiziku tako i za istočnjačku mudrost. Očuvati znači spasiti, ali ne u smislu čuda Božje ili ljudske intervencije, kao u spektakularnim pseudo-mesijskim filmovima 21. stoljeća, koje Hollywood proizvodi po šablوني popularne apokaliptike i iskupljenja. Ono što se istinski „čuva“, pod uvjetom da se želi uopće čuti zov onoga što Severino u dosluhu s Parmenidom naziva *kery-*

---

<sup>102</sup> Emanuele Severino, *The Essence of Nihilism*, 246.

gmom, jest postojanost u novom načinu mišljenja. Nedostaje nam postojanosti u promjeni, jer suvremeni svijet u cjelini predstavlja otvoreni prostor-vrijeme ubrzanih promjena. Prema matrici tehno-znanstvenoga mišljenja svaka promjena mora biti ujedno i preokret u shvaćanju razloga koji dovode do takvih prekretnih događaja. U ekstazi čistoga bivanja/postajanja očuvati mogućnost postojanosti „čovjeka“ više nije izvjesno ako se osmišljavanje egzistencije ne vodi polazeći od čuvanja iskonske predaje o smislu bitka uopće. Očuvati tradiciju znači biti istinski suvremen.

Međutim, sve to nije još pravi lijek od opasnosti koja se najavljuje s onih pet ranije spomenutih pojmova/kategorija mišljenja koje navodi Heidegger u spisu *Osmišljavanje*, koji tako reći postavljaju dijagnozu današnjeg stanja odnosno vladajućega povijesnog procesa, i kojem se na njegovu razornom putu gotovo ništa ne može suprotstaviti. Je li onda pokušaj mišljenja obrata za koji nikad nije kasno samo još jedna mito-poetska bajka, koja umjesto religiozne nade i iskupljenja nudi mišljenje koje je lišeno eshatologije i teleologije, a ipak još uvijek govori o spasonosnom. Treba jasno i odlučno reći da ono što je nastalo u iskonu Grka s iskustvom pra-Zemlje ne može postati „moć“ mišljenja u suvremenosti, već iz tog razloga što je naš današnji problem u tome da *tehnosfera* nadilazi sve „prirodno“ i „tehničko“, a time i sve „zemaljsko“ kao takvo. Za razliku od *antropocena*, u doba *tehnosfere* čovjek prelazi granice vlastite subjektivnosti i moći utjelovljene u vladavini nad prirodom. Kapitalizam je, kako smo vidjeli, savršeni model „napretka“ i „razvitka“ čovjeka kao metafizičkog subjekta upravo zato jer polazi od ničega i završava u ničemu. Kad se ono „zemaljsko“ više ne može spasiti drukčije do prepuštanjem Zemlji da samostvaralački stvara i razara, tad ono što još jedino ostaje nije povratak iskonu i ideji vječnosti, koju, mora se priznati,

upravo Severino tako lucidno promišlja. Što preostaje nije više ništa spasonosno. Jer pitanje o „smislu života“ sad smjera na izlazak iz metafizičkoga začaranog kruga. Pitanje je kako iznaći mogućnost da se Zemlji vrati ono što je tijekom povijesti tako velikodušno prepušteno totalnoj mobilizaciji apsolutne moći kapitala, čija bit je u tome da, kao i „umjetni život“, nema svoju „bit“, ili pak da je ona naprosto *ništa*.

Sve su „revolucije“ dovršene, sva su „mesijanstva“ propala. Ali apokaliptička navještenja i katastrofičnost kao da su tamna sjena i „revolucija“ i „mesijanstva“. Ovaj život „ovdje“ i „sada“ u svojoj radosnoj i moćnoj jednokratnosti jedino je što još vrijedi živjeti, čak i kad je u svojim krajnjim svrhama ništavan, čak i kad se opire svođenju na „racionalnost“ i „održivost“. U svim preobrazbama i oblicima, njegovo je savršenstvo u tome da glasom postojanosti na ovoj jedinoj Zemlji čuva svoje baštinike od propasti u bezdanu sveprodirućeg nihilizma.